

ras, deras döttrars och sonhustrurs nytta?» frågade Johanna vid detta möte. Kvinnorörelsens/feminismens förhållande till barnmorskeväsendet är fortfarande ett utforskat område. Under långa tider fick barnmorskorna själva strida en bitvis bitter kamp för att förbättra förhållandena för de födande kvinnorna och sig själva. Johanna Hedén beskrev detta i sina så kallade Storkbrev till Barnmorskeförbundets tidning Jordemodern.

1921 fick barnmorskorna sin efterlängta 2-åriga utbildning, och på 1940-talet beslutades att de skulle ha en grundläggande sjuksköterskeutbildning, något som gjorde att de medicinska aspekterna på barnafödandet stärktes. I dag är utbildningen högskoleutbildning med forskningsområdet sexuell och reproduktiv hälsa. Beprövad erfarenhet och empiri har tonats ned till förmån för faktorer som kan föras i bevis – evidens i omvårdningsforskning. Detta har varit en nödvändig utveckling men riskerar att ske på bekostnad av det vårdande hantverket.

Den högtekniska medicinska vården under barnafödandet ifrågasätts av många barnmorskor i dag. De menar att det inte alltid främjar det naturliga födandet. Med övervakningsapparatur förläggs kvinnokroppen – så att säga – utanför kvinnan, och utan möjlighet för henne själv att tolka. Kan detta leda till ett främlingskap inför den egna kroppen? Med en kejsarsnittsfrekvens på 23 procent (Södersjukhuset, Stockholm) och där hälften utförs på icke medicinska indikationer (för det mesta på grund av förlösningsrädsla) kan man fråga sig vad som händer med barnafödandet. Förr i tiden kanaliserade ritualerna rädslan i förlösningsrummen. Vad kanaliseras rädslan i dag?

Pia Højeberg
barnmorska och författare

recensioner

Medicinsk föregångare fascinerar ännu

abraham bäck

Mannen som reformerade den svenska sjukvården
230 sidor

Författare: Thomas Ihre

Förlag: Atlantis; 2012

ISBN 978-91-7353-492-5

För dem som intresserat sig för Carl von Linné och hans lärjungar klingar namnet Abraham Bäck välbekant. Men vem var han egentligen? Om detta kan man läsa i en nyutkommen bok av Thomas Ihre: »Abraham Bäck. Mannen som reformerade den svenska sjukvården«. Bokens författare, Thomas Ihre, är välkänd kirurg och tidigare ordförande i såväl Sveriges läkarförbund som Svenska Läkaresällskapet.

Abraham Bäckes journaler och korrespondens finns i Hagströmerbiblioteket, och Ihre har gjort en imponerande forskningsinsats i sin ambition att skriva en fullodig biografi.

Abraham Bäck (1713–1795) föddes i Söderhamn. Efter skolgång i Gävle kom han som 17-åring till universitetet i Uppsala. Där inriktas hans studier ganska snart på medicinen, och han skriver bland annat en avhandling om lungsot, »De dignoscenda et curanda imminente phthisi pulmonali«.

Alla kända namn från 1700-talets svenska sjukvård passerar förbi under läsningens gång, inte minst Carl von Linné och Nils Rosén von Rosenstein. Linné, som från början var Bäckes lärare, tar Bäck till sin skyddsling och de blir vänner. Bäck fungerar som Linnés läkare när krämporna ansätter. När Linné gått bort, blir det Bäck som får hålla äminnelsetalet i Kungliga Vetenskapsakademien, allt enligt Linnés önskan. Den unge Bäckes beundran för sin lärare Rosén får inte samma gensvar. I ett par konkurrensförordar Rosén Bäckes medsökande, till Bäckes besvikelse. Så småningom tycks de dock ha närmast sig varandra.

Bäckes insatser i 1700-talets svenska sjukvård är djupt imponerande. Han var i över 40 år preses för Collegium medicum, som kan

ses som en föregångare till våra dagars Socialstyrelsen. Från den positionen utökade han och byggde upp provinsialläkarväsendet. Tillsammans med kirurgen Olof af Acrel spelade han en viktig roll för Serafimerlasarettets tillkomst. Bäck blev lasarettets förste överläkare. Bäck förbättrade medicinarutbildningen och drev igenom klinisk tjänstgöring som del i utbildningen till läkare. Bäck var huvudansvarig för tillkomsten av en ny farmakopé, »Pharmacopoea Svecica«, det vill säga en läkemedelsförteckning med doseringsanvisningar. Bäck var mångårig ledamot av Kungliga Vetenskapsakademien och i tre omgångar dess preses.

Samtidigt med allt detta var Bäck i mer än fyra decennier kungafamiliens läkare, arkiater. Genom att han var drottning Sofia Magdalenas speciella livmedikus får vi en inblick i hennes och Gustav III:s olyckliga äktenskap.

1700-talets höga barnadödlighet drabbade inte bara samhällets fattiga familjer utan även de högre klasserna. Detta kommer oss gripande nära i boken. Av de åtta barn som Abraham Bäck och hans hustru Anna Charlotta fick överlevde bara en son och två döttrar de första åren. Sonen Carl dör sedan i lungsot endast 16 år gammal. Abraham Bäckes hustru hade gått bort 30 år gammal, knappt nio år tidigare, också hon i lungsot. Abraham Bäckes anteckningar i familjebibeln om barnens död och hustruns bortgång vittnar om utsäglig sorg.

Thomas Ihre har givit oss en fascinerande levnadsteckning. I bokens avslutande mening berättar han att Abraham Bäck var hans farfars farfars morfar.

Göran Wennergren
professor, överläkare,
Drottning Silvias barn-
och ungdomssjukhus
Göteborg

